

Hegedűs Gábor politikával kapcsolatos dilemmái valóban szervesen összefüggnek a matematikával. Egészen pontosan azzal az alapvető kérdéssel, hogy létezik, létezhet-e egyetlen igazság, vagy a valóság plurális, s nézőponttól függ, kinek az igazságát fogadhatjuk el.

Martin Heidegger (aki ugyan V2 rakéták gyártásában nem vett részt, de szintén behódolt a fasizmusnak) még úgy vélte, a filozófiai gondolkodás elkerülhetetlenül körben jár, azaz abszolút igazságok nem létezhetnek: „A végzetes az, hogy magában a filozófiában is dolgoznak a körbenjárás (mint logikai hiba – B. B.) argumentumával. Ez az argumentum annak a tendenciának a jele, hogy a filozófiát a közönséges értelem szintjére süllyeszti. A filozófia körmozgásában a lényeges nem az, hogy a periférián végigfutunk, és visszatérünk a kiinduló helyre, hanem az egyedül a körbenjárásban lehetséges pillantás a centrumba. Ez, azaz a közép és az alap, centrumként csak egy körözésben és egy körözés számára mutatkozik meg. A filozófiai gondolkodás ezen körszerűségével függ össze kétértelműsége, amelyet nem lehet megszüntetni, és még kevésbé dialektikával közömbösíteni. Jellemző, hogy a filozófiában és történetében újra és újra [...] megtaláljuk azt a kísérletet, hogy a dialektika segítségével a filozófiai gondolkodás e körszerűségét és kétértelműségét közömbösítsék. De a filozófiában minden dialektika a zavar kifejeződése.” (A metafizika alapfogalmai 45§ a. pont, utolsó előtti bekezdés.)

Ebben a felfogásban az ellentmondás-mentesség elérhetetlen. S ha a sejtés következetesen végigvit gondolat lesz, a gödéli kívüli és belül ellentéte sem abszolút többé. Ahogyan egy gömbfelszínen a jobbra és balra, a lent és fent, az elöl és hátul is azonos. Ha ugyanis végigfutok a kerületen, az, ami korábban jobbra volt tőlem, egyszerre balról jelenik meg. A kozmológia ezt a kintre és bentre vonatkoztatva is érvényesnek véli. Számos kozmológus meg van győződve arról, hogy a „mi van az Univerzumon kívül” kérdésnek nincsen értelme, mert kívül is a belül van, csak ellentétes irányból. És fordítva. Ami leegyszerűsítve azt jelenti, hogy a világ ellentétekből épül fel, így az ellentétek felszámolása magának a valóságnak a felszámolásával egyenértékű. A dialektika megőrzi ugyan az ellentéteket, de túlságosan mechanikus, hiányzik belőle a kölcsönösség életszerűsége.

Az igazság relativitásának elméletét legkövetkezetesebben talán a történettudomány dolgozta ki. A felismeréseket azonban önmagára nézve ódzkodott érvényeseknek tekinteni. Ha a történettudomány maga is egyfajta narratíva, melyet narrátorának téridőben elfoglalt pozíciója határoz meg, a történelmi tény valóban sokarcú, mindenkinek azt az arcát mutatja, amelyet az illető nézőpontja és elvárásai meghatároznak. Ennek ellenére manapság sokak számára az az egyetlen igazság, hogy 1945 a felszabadulás éve volt, másoknak meg, hogy a rabság kezdete. Senkit nem lehet meggyőzni, hogy a másiknak is lehetne némi igaza. Ahogyan arról is nehezen, hogy Erdély nem kizárólag román vagy nem kizárólag magyar föld, amit kezdetben a magyarok, majd a románok úgy mondtak elloptak, hanem mindannyiunk közös hazája. Mindez azonban korántsem csak ránk, románokra és magyarokra jellemző.

A kortárs világ egészében is skizofrén. Miközben az igazságok (köztük a tudományosak) relativitásának tétele (is) evidenciának számít, a politikában továbbra is dühöng az egyetlen igazság. A jobb- és baloldal, az iszlám és a kereszténység, a ráció és az intuíció igazsága. S mindenki mélyen és megingathatatlanul meg van győződve, hogy az egyetlen igazság épp az övé.

S mivel egyetlen, ezt az igazságot mindenki másnak is fenntartások nélkül el kell fogadni. Ha erre nem hajlandó, nem a mi ellenségünk, hanem az egész emberiségé, hiszen az egyetlen igazság nyilván az emberiség egészének igazsága.

Az ellenségeitől pedig mindenáron (kiszorítás, megbélyegzés, végső fokon kiirtás) meg kell szabadítani az emberiséget.

Hoc erat demonstrandum.

S ezzel kezdődhet minden előről. Ismét szabad az út a sztálinok és a hitlerek előtt. Egyelőre még csak a Snow den által leleplezett „emberarcú” eszközökkel, de akik ezeket sem hajlandók elfogadni, azokat idegen országok területén, bírósági ítélet és nemzetközi jóváhagyás nélkül, pusztán „nemzeti érdekből” ki lehet lövetni, mint a veszett kutyát. Ha ezt a szabad világ „vezető államának” demokratikusan megválasztott elnöke megteheti, ki ne tehetné meg?! Persze csak akkor lehet megtenni, ha vannak, akik hajlandóak magukat értelmetlen és fölösleges katonai erőfeszítések oltárán feláldozni.

Nem lenne olcsóbb és üdvösebb megosztani az igazságainkat? Elismerni, hogy a másoknak is joga van az igazság őt megillető részére (s mindarra, ami ezzel jár). Ami nem azt jelenti, hogy nincsenek igazságok, csupán azt, hogy a „kizárólagos” igazság csakis saját ellentétével együtt létezik – talán elérhetetlen téridőbeli mélységekben vagy magasságokban. Normális körülmények közt ezért sem lehetne a politikai küzdelmek eszközévé tenni.

Az, hogy egyre nyilvánvalóbban a kölcsönös elvakultságokra alapozott politikai egyszeregy válik uralkodóvá, pontosan jelzi az értelmi színvonalat, melyre az elmúlt évtizedekben sikerült (ismét) leküzdeni magunkat.